

ЗАПОБІГАННЯ ДЕВІАНТНІЙ ПОВЕДІНЦІ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Володимир КОВАЛЬЧУК

*Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна,
e-mail: bakiko_igor@mail.ru*

Анотація. Мета: вивчити шляхи запобігання девіантній поведінці молоді засобами фізичної культури. Зазначені шляхи запобігання девіантній поведінці молоді засобами фізичної культури дають змогу захистити підлітків від асоціальної поведінки в суспільстві. Для цього необхідно: проводити анкетування, яке дасть змогу виявити ставлення молоді до занять руховою активністю; проводити профілактичну роботу; сприяти позитивним стосункам між однолітками в процесі занять фізичними вправами; формувати в молоді потреби в активному способі життя.

Ключові слова: запобігання, асоціальна поведінка, молодь, фізична культура.

ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ МОЛОДЕЖИ СРЕДСТВАМИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Владимир КОВАЛЬЧУК

*Луцкий национальный технический
университет, г. Луцк, Украина,
e-mail: bakiko_igor@mail.ru*

Аннотация. Цель: изучить пути предупреждения девиантного поведения молодежи средствами физической культуры.

Намеченные выше пути предупреждения девиантного поведения молодежи средствами физической культуры позволяют защитить подростков от асоциального поведения в обществе. Для этого необходимо проводить анкетирование, которое позволит выявить отношение молодежи к занятиям двигательной активностью; проводить профилактическую работу; содействовать положительным отношениям между сверстниками в процессе занятий физическими упражнениями; формировать у молодежи потребности в активном образе жизни.

Ключевые слова: предупреждение, асоциальное поведение, молодежь, физическая культура.

PREVENTION OF DEVIANT BEHAVIOR OF YOUTH BY MEANS OF PHYSICAL CULTURE

Volodymyr KOVALCHUK

*Lutsk National Technical University, Lutsk,
Ukraine, e-mail: bakiko_igor@mail.ru*

Abstract. Objective: to explore ways of preventing the deviant behavior of youth means of physical training.

The above outlined ways to prevent deviant behavior of youth means of physical training, can help protect adolescents against antisocial behavior in society. To do this: conduct a survey that will reveal the attitude of young people to employment by physical activity; to carry out preventive work; set the physical education teachers of positive relationships between peers in the process of exercise; to form young people need for active lifestyles.

Keywords: prevention, anti-social behavior, youth, physical training.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасне суспільство не стоїть на місці, воно постійно розвивається. Так і соціальних проблем з розвитком суспільства стає дедалі більше [6]. Однією з актуальних проблем є запобігання девіантній поведінці серед молоді. Девіантна поведінка – це поведінка, що відхиляється від загальноприйнятих, соціально схвалюваних, найбільш поширених й установлених норм. До цієї проблеми звернено увагу не тільки звичайних людей, а й фахівців: педагогів, психологів, працівників правоохоронних органів, медичних працівників, тощо. Для того щоб розібратися в цьому питанні, необхідно зрозуміти сутність девіації, фактори й причини, які впливають на накопичення девіантного потенціалу [3].

Запобігання девіантній поведінці необхідне на сучасному етапі розвитку України. Девіантна поведінка спричиняє інші правопорушення: хуліганства, грабежі, розбої, наркоманію, алкоголізм і навіть вбивства. Останнім часом ця проблема набула масового харак-

теру. Постає питання «Що робити далі і як з цим боротися?» Запобігання девіантній поведінці – це сукупність заходів, прийомів і методів, спрямованих на профілактику відхилень у поведінці [5].

Основна мета запобігання – це не перевиховання тих, хто вже схибив, а профілактика можливих правопорушень, більшою мірою характерних для молодого покоління [1]. Формування світогляду молоді одне із завдань профілактики девіантної поведінки, спрямоване на те, щоб у свідомості молодої людини «відклатилися» певні знання, переконання і життєві принципи, що сприяють формуванню незалежної особистості з активною життєвою позицією. Особливим способом запобігання відхиленню можна вважати фізичну культуру, що сприяє формуванню високорозвиненої, моральної і всебічно розвиненої особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження засвідчує, що вивчення питання асоціальної поведінки молоді досліджували О. Балакірева, Л. Гриценюк, О. Яременко та інші; медичні особливості шкідливих звичок – В. Белюмов, Б. Братусь, С. Гарницький, П. Копит, П. Сидоров, Ф. Углов та ін.; психологічне позбавлення шкідливих звичок – Д. Белюхін, Н. Демет'єва, Д. Колесов, Н. Максимова та ін.; педагогічне позбавлення девіантної поведінки – Л. Анісімова, І. Лисенко, О. Маюров, В. Оржеховська, О. Пилипенко, М. Фіцула, І. Шеремет, А. Щелкунов, С. Євсєєв, О. Радченко та ін. Але недостатньо дослідженим залишається використання засобів фізичної культури і спорту щодо запобігання асоціальної поведінці серед молоді.

Метою нашого дослідження є вивчення шляхів запобігання девіантній поведінці молоді засобами фізичної культури.

Методи та організація дослідження. *Організація дослідження:* дослідження проводилося впродовж 2015–2016 н.р. на базі Луцького національного технічного університету. До дослідження були залучені 107 студентів першого курсу факультету обліку та фінансів (51 юнак і 56 дівчат). *Методом дослідження* було анкетування, в якому ми виявляли ціннісні орієнтації студентської молоді.

Виклад основного матеріалу з аналізом отриманих наукових результатів. Залучення молоді до фізичної культури сприяє запобігання девіантній поведінці, відмові і припиненню поширення шкідливих звичок, дотриманню здорового способу життя [7]. У програмі запобігання девіантній поведінці акцентовано на таких сферах особистості, як емоційна, мотиваційна, волевольова й поведінкова, які сприяють запобігання ситуацій стресу, а також стимулюють формування моральності відповідно до життєвих ситуацій [2].

Основна роль в організації профілактичних заходів належить педагогам-викладачам фізичного виховання, які своєю чергою мають на меті створення сприятливого клімату, який впливає на розвиток позитивних якостей у процесі спортивної діяльності та зменшення негативних особистісних якостей, характерних для девіантної поведінки [4]. Увесь процес запобігання асоціальної поведінці можна розподілити на декілька етапів.

На першому етапі ми застосовували метод анкетування, здійснювалося вивчення мотивів молоді. Основним завданням є з'ясувати ставлення молоді до фізичної культури та активного відпочинку. У разі негативного ставлення передбачається виявлення причин небажання долучитися до спортивної діяльності.

Анкетування дало змогу нам виявити ставлення молодих людей до занять фізичною культурою.

Наступний етап передбачає власне профілактичну роботу. Основна мета цього етапу полягає в активному залученні до рухової діяльності, розвитку рухових умінь, використанні різних методів і прийомів організації оздоровчої роботи.

Третій етап характеризується встановленням позитивних відносин між однолітками в процесі занять фізичною культурою. Для досягнення бажаного результату передбачається залучення молоді до занять у малі групи, оскільки саме в цьому віці для молоді характерне спілкування з одногрупниками.

Робота в групі сприяє розвитку таких якостей, як взаємодопомога, цілеспрямованість, формується воля і вдосконалюється вміння працювати в колективі. Основною спонукальною силою є прагнення досягти успіху, який реалізовується через такий метод навчання як викладання.

Останній четвертий етап ґрунтується на формуванні в молоді потреби в активному способі життя. Цей етап характеризується наявністю таких форм і методів занять фізичною культурою, які б сприяли виникненню потреб та інтересу в регулярних заняттях спортом, досягненню високих успіхів і бажанню підтримувати здоровий спосіб життя.

У ході проведення дослідження ціннісних орієнтацій студентів з девіантним типом поведінки ми отримали такі результати: для хлопців характерні такі показники ціннісних орієнтацій, як праця (19,0%), якості особистості (18,0%), свобода, незалежність (1,0%), здоров'я (2,0%), розвиток, навчання (7,0%), задоволення, захоплення (17,0%), активне, цікаве життя (9,0%), спілкування (3,0%), соціально-статусні цінності (20,0%), загальнолюдські цінності (4,0%).

Для дівчат характерні такі показники ціннісних орієнтацій, як праця (19,0%), якості особистості (13,0%), свобода, незалежність (3,0%), здоров'я (8,0%), розвиток, навчання (6,0%), задоволення, захоплення (5,0%), активне, цікаве життя (9,0%), спілкування (4,0%), соціально-статусні цінності (16,0%), загальнолюдські цінності (17,0%).

Аналіз даних дослідження ціннісних орієнтацій хлопців із девіантним типом поведінки виявив, що для них характерні такі ціннісні орієнтації: соціально-статусні цінності; праця; задоволення, захоплення.

Для дівчат типові ціннісні орієнтації, як і у хлопців, але замість таких цінностей, як задоволення, захоплення, вони обрали загальнолюдські цінності.

Хлопці мало звертають увагу на такі ціннісні орієнтації, як здоров'я; спілкування; свобода, незалежність.

Дівчата не відзначають такі ціннісні орієнтації, як спілкування; свобода, незалежність, а замість таких цінностей, як здоров'я, вони не люблять задоволення, захоплення.

Багатий досвід і яскраві зразки фізкультурно-оздоровчої діяльності свідчать про широкі можливості виховання таких психологічних якостей і особливостей молоді, які здатні забезпечити стійке негативне ставлення до асоціальної поведінки. Різноманітність видів спорту, форм організації занять, спектру фізкультурних інтересів дає змогу вирішувати не тільки специфічні завдання фізичного виховання, але й завдання соціалізації особистості, що особливо важливо при формуванні надійних і стійких позицій щодо нетипової поведінки.

Висновки. Таким чином, молодь з девіантним типом поведінки негативно ставиться до таких цінностей, як здоров'я, спілкування, свобода, незалежність, задоволення, захоплення. У зв'язку з цим, необхідно розвивати фізичну культуру студентів для профілактики девіантної поведінки, щоб студенти усвідомили цінність свого здоров'я, а в ході впровадження фізичної культури вони зможуть краще контактувати з одногрупниками і з дорослими людьми, а заняття фізичними вправами сприяють розвитку таких якостей особистості, як свобода і незалежність.

Заняття фізичними вправами повинні стати засобами формування психофізичної стійкості і самоконтролю молоді. Залучення молодих людей до фізкультурно-спортивної діяльності дасть змогу протистояти розповсюдженню антисоціальних явищ та сприяти здоровому способу життя.

Зазначені шляхи запобігання девіантній поведінці молоді засобами фізичної культури дозволяють захистити підлітків від асоціальної поведінки в суспільстві. Для цього необхідно проводити анкетування, яке дасть змогу виявити ставлення молоді до занять руховою активністю; проводити профілактичну роботу; сприяти позитивним стосункам між однолітками в процесі занять фізичними вправами; формувати в молоді потреби в активному способі життя.

Перспективи подальших пошуків плануються провести у напрямі вивчення інших шляхів, форм, методів та засобів фізичної культури і спорту як дієвого способу запобігання асоціальної поведінці підлітків та молоді.

Список літератури

1. Баршай В. М. Мониторинг отношений молодежи к здоровью и наркотиков в Южном федеральном округе / В. М. Баршай // Теория и практика физической культуры. – 2004. – № 10. – С. 8–10.
2. Голов В. А. Физическая культура и спорт как профилактическое средство предупреждения правонарушений молодежью Республики Коми / В. А. Голов // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2006. – № 4. – С. 11–14.
3. Ковальчук М. А. Профилактика девятиного поведения старшеклассников : [монография] / М. А. Ковальчук. – Ярославль : Изд-во ЯГПУ им. К. Д. Ушинского, 2002. – 242 с.
4. Лейфа А. В. К вопросу о физической культуре в профессиональной деятельности специалиста по социальной работе / А. В. Лейфа // Теория и практика физической культуры. – 2004. – № 6. – С. 5–8.
5. Лещинский А. А. Берегите здоровье / А. А. Лещинский. – Москва : Физкультура и спорт, 1991. – 247 с.
6. Мильнер Е. Г. Формула жизни: медико-биологические основы оздоровительной физической культуры / Е. Г. Мильнер. – Москва : Физкультура и спорт, 1991. – 112 с.
7. Московченко О. Н. Валеология / О. Н. Московченко. – Красноярск : Изд.-полиграф. центр Крас. гос. технологич. ун-т, 1999. – С. 4–11.

Стаття надійшла до редколегії 13.07.2016

Прийнята до друку 29.08.2016

Підписана до друку 31.08.2016